

A photograph of an older man with a grey beard and hair, looking out of a window. He is wearing a dark, patterned jacket over a light-colored shirt. The window frame is visible on the right, and the background outside is a blurred view of a building. The text 'ASKELEET ETSIVÄÄN VANHUS-TYÖHÖN' is overlaid in blue on the right side of the image.

ASKELEET ETSIVÄÄN VANHUS- TYÖHÖN

ASKELEET ETSIVÄÄN VANHUSTYÖHÖN

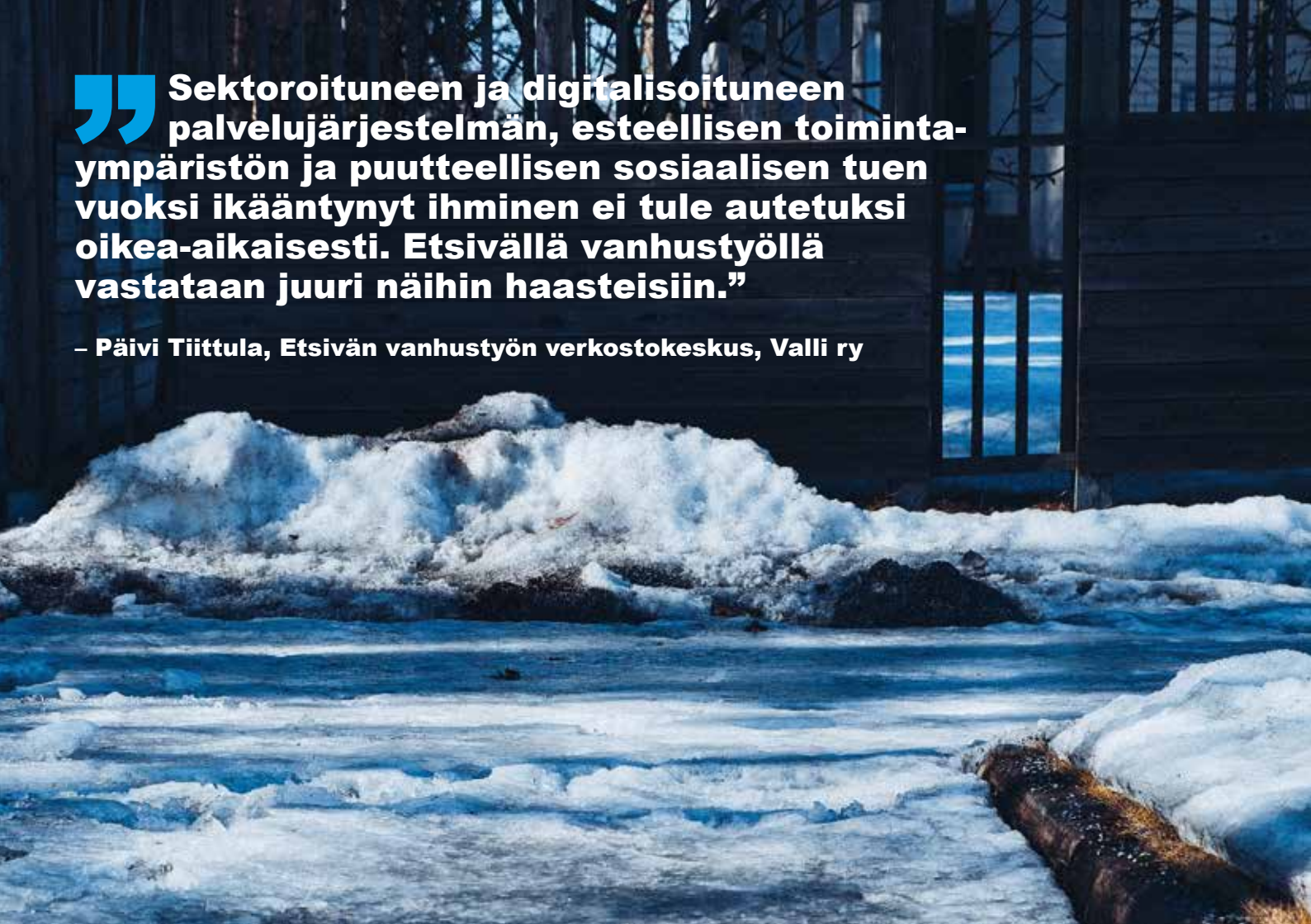

**Ota perusasiat
haltuun ja ole mukana
tekemässä
parempaa
vanhuutta jokaiselle.**

Tämä korttipakka on tehty sinulle, joka kohtaat
työssäsi vanhoja ihmisiä tai teet päätöksiä,
jotka vaikuttavat heidän elämäänsä.

Kortit vastaavat kysymyksiin **mitä etsivä
vanhustyö on**, **miten sitä tehdään**, kuka siitä
hyötyy ja **miten voin itse kehittyä** etsivän
vanhustyön tekijänä.

valli.fi

”Sektoroituneen ja digitalisoituneen palvelujärjestelmän, esteellisen toimintaympäristön ja puutteellisen sosiaalisen tuen vuoksi ikääntynyt ihminen ei tule autetuksi oikea-aikaisesti. Etsivällä vanhustyöllä vastataan juuri näihin haasteisiin.”

– Päivi Tiittula, Etsivän vanhustyön verkostokeskus, Valli ry

Mitä etsivä vanhustyö on?

- ▶ Etsivä vanhustyö etsii, löytää ja auttaa avun tarpeessa olevia iäkkäitä ihmisiä.
- ▶ Avuntarve voi tarkoittaa yksinäisyyden tai toiseuden kokemuksia tai tunnistamatta jääneitä palvelutarpeita.
- ▶ Etsivän vanhustyön tärkein työväline on yksilöllinen kohtaaminen.
- ▶ Kohtaamiseen kuuluu iäkkään omien voimavarojen vahvistaminen tavoitteellisella työotteella.
- ▶ Etsivä vanhustyö menee ikääntyneiden luo, asuinalueille, kotipiiriin ja kotiin.
- ▶ Työn tavoitteena on lisätä ikääntyvien osallisuuden kokemuksia, vähentää yksinäisyyttä ja löytää iäkkään ihmisen arkeen sellaisia ratkaisuja, jotka auttavat häntä pitkäkestoisemmin: kiinnittävät lähiyhteisöön, ohjaavat palveluiden piiriin ja kannustavat muutoksiin.
- ▶ Etsivä vanhustyö onnistuu parhaiten eri toimijoiden muodostamien verkostojen yhteistyönä. Järjestöt, kunta, eri viranomaiset, seurakunnat ja vapaaehtoistoimijat muodostavat yhdessä vahvan verkoston.

**Tehdäänkö
sinun kunnassasi
tai alueellasi
etsivää vanhustyötä?
Kuka/ketkä
sitä tekevät?**

**”Täällä
kotona
on kyllä aika
yksinäistä.
Makaan
vaan ja
tuijotan
kattoa.”**

Milloin etsivää vanhustyötä tarvitaan?

Etsivää vanhustyötä tarvitaan, kun vanhenemiseen liittyvät muutokset vaikeuttavat iäkkään ihmisen elämää ja muodostuvat esteiksi itsestä huolehtimiselle ja yhteiskuntaan osallistumiselle.

Muutokset voivat olla fyysisesti, psyykkisesti tai sosiaalisesti haastavia.

Ympäristön **fyysinen esteellisyys** vaikeuttaa iäkkään elämää ja on monesti osallistumisen este.

Psyykkisiä esteitä ovat esimerkiksi heikentynyt oma-aloitteisuus, epävarmuus, arkuus, eristyneisyys tai epäluottamus.

Tavallisia tilanteita, joissa etsivästä vanhustyöstä on hyötyä

- ▶ Yksinäisyyden kokemus.
- ▶ Ikääntyvä ei saa tai ota vastaan tarvitsemaansa apua, ei hyödy tarjotusta avusta tai tarvitsee enemmän aikaa ja rinnalla kulkemista.

- ▶ Taloudelliset ongelmat, köyhyys ja vähävaraisuus tai laajempi huono-osaisuuden kokemus.
- ▶ Päihteiden käyttö, muut riippuvuudet kuten peliongelmat.
- ▶ Digitaalinen syrjäytyminen: ei osaamista eikä laitteita palveluiden käyttöön.

**Kuinka
sinun alueellasi
huomataan
apua tarvitsevat
iäkkäät ihmiset?**

**” On selvää,
että toiminta
lisää ihmisen
hyvinvoinnin ja
onnellisuuden
kokemuksia.
Pitkällä aikavälillä
tämä säästää
myös rahaa.”**

**– Leena Rinne,
palvelupäällikkö, Turun
kaupungin kotihoito**

Kenelle etsivä vanhustyö tuottaa hyötyjä?

► Iäkkäät, tukea tarvitsevat ihmiset

Arat tai yksinäiset ihmiset. Sosiaalisesti eristäytyneet. Palveluiden ulkopuolelle jääneet. Haasteellisessa elämäntilanteessa ja muutosvaiheessa elävät. Kasautuneet ongelmat. Haluttomuus ottaa apua vastaan. Epäluottamus viranomaisiin. Mielenterveys-, muisti- ja päihdeongelmat. Suomeen muualta muuttaneet, joilla ohuet verkostot.

► Omaiset ja läheiset

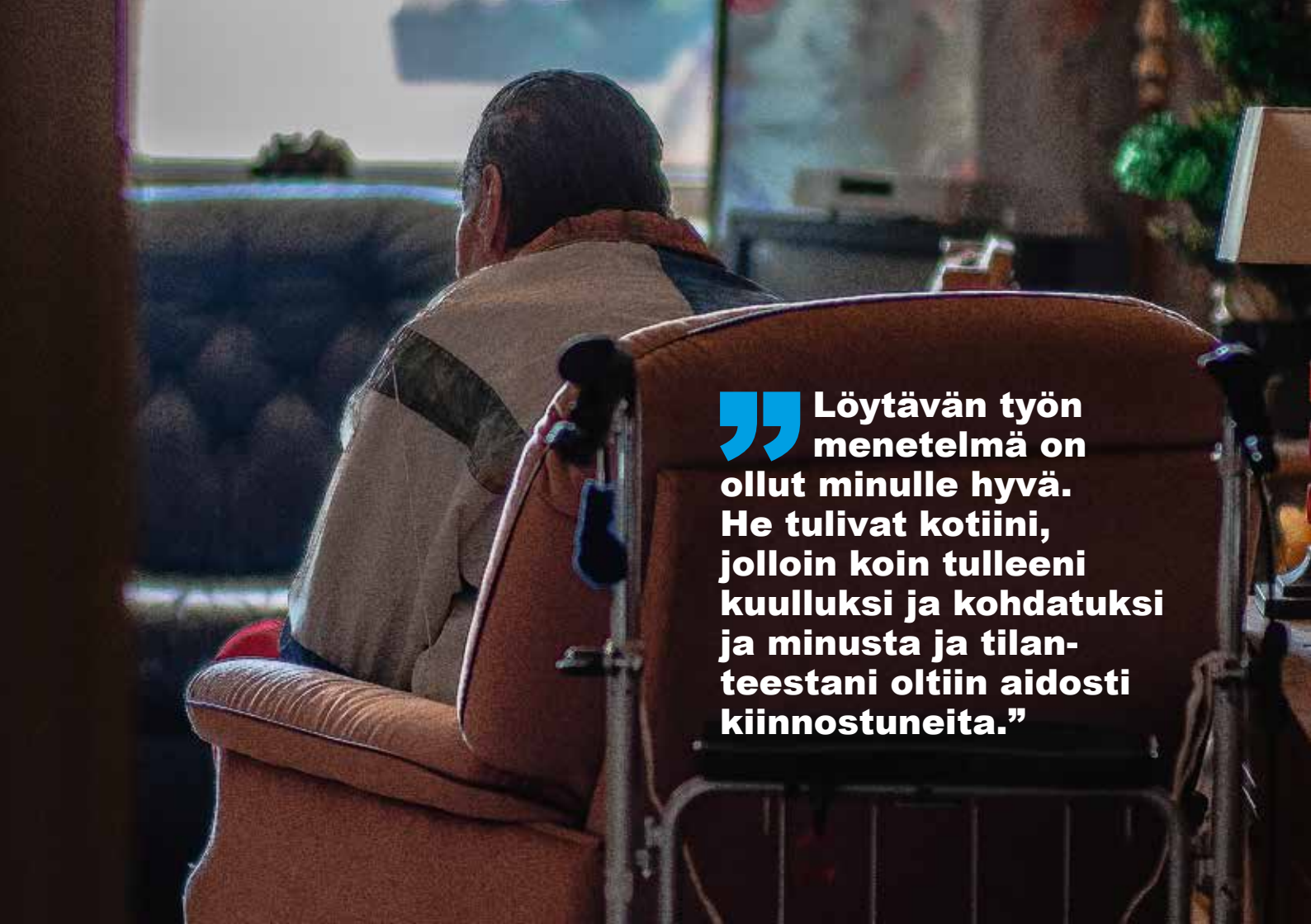
Tuki omaan jaksamiseen. Käytännön neuvot ja ohjeet tilanteiden ratkomiseen ja iäkkään läheisen tukemiseen. Oman roolin selkeyttäminen ja rajaaminen. Kuunteleminen ja ohjaaminen vertaistukiryhmiin.

► Muut sosiaali- ja terveysalan työntekijät

Oman työn ajalliset resurssit. Tilanteet, joissa on vaikea löytää ratkaisuja tai oma osaaminen ei riitä avun tarpeeseen vastaamiseen. Ihminen ei tunnu hyötyvän tarjotusta palvelusta tai avusta. Työntekijä ei pysty tarjoamaan pitkäaikaista rinnalla kulkemista. Työntekijällä ei mahdollisuutta kotikäynteihin.

► Yhteiskunta

Järjestöjen tekemä etsivä vanhustyö täydentää julkista palvelujärjestelmää ja vahvistaa alueellisia yhteisöjä. Asukkaiden keskinäinen yhteisöllisyys parantaa kaikkien asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Turvallisuuden tunne ja yhteisöön kuulumisen tunteet vahvistuvat.

A person with short dark hair, wearing a light-colored jacket with dark shoulder accents, is seated in a brown upholstered wheelchair. They are viewed from behind, looking out a window. The background outside the window is blurred, showing some greenery and a building. The lighting is soft, coming from the window.

**” Löytävän työn
menetelmä on
ollut minulle hyvä.
He tulivat kotiini,
jolloin koin tullesseni
kuulluksi ja kohdatuksi
ja minusta ja tilan-
teestani oltiin aidosti
kiinnostuneita.”**

Etsivä vanhustyö tulee kotiin ja arkeen

- ▶ Etsivä vanhustyö tulee iäkkään kotiin tai kotipiiriin.
- ▶ Iäkkään toiveesta voidaan kohdata myös julkisissa tiloissa, kuten kahvilassa tai kirjastossa.
- ▶ Kohtaamispaikat lähellä kotia lisäävät yhteisöllisyyttä ja mahdollistavat osallistumisen toimintakyvyn heikentyessä.
- ▶ Myös tapahtumat ovat tärkeä kohtaamisten paikka.

Kotipiiriin jalkautuminen on tärkeää:

- ▶ On mahdollista luoda parempi kokonaiskuva iäkkään elämäntilanteesta ja elinympäristön esteistä ja mahdollisuuksista.
- ▶ Luodaan yhteyksiä iäkkäisiin, jotka eivät lähde kauemmas kotoaan.

**Millä tavoin
osoitat olevasi
luottamuksen arvoinen,
kun iäkäs päästää
sinut kotiinsa?**

**”Teillä on ollut aikaa,
ymmärrystä ja
asiantuntijuutta, kun
hätämme on ollut suuri.”**

Tukea yksilötasolla tai ryhmässä

Yksilötason etsivä vanhustyö:

- ▶ Kotikäynnit ja yksilöllinen tuki
- ▶ Rinnalla kulkeminen
- ▶ Tilanteen arviointi kokonaisuutena
- ▶ Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus
- ▶ Ohjaus sopivien palvelujen äärelle

Ryhmämuotoinen etsivä vanhustyö:

- ▶ Matalan kynnyksen kohtaamispaikka lähellä kotia
- ▶ Osallistumisen tuki ryhmässä
- ▶ Myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen
- ▶ Ryhmämuotoinen palveluohjaus
- ▶ Kävijöiden mukaan muotoutuvat sisällöt
- ▶ Ryhmien kesto voi vaihdella

Toimintaa ohjaavat periaatteet:

- ▶ Ikääntyneen omaa tahtoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan
- ▶ Kuuleminen ja kuunteleminen
- ▶ Toiminta on maksutonta ja yksilötyössä määräaikaista
- ▶ Verkostojen hyödyntäminen

**Mikä toimintatapa
on sinulle luontevin?
Missä voit
vielä kehittyä?**

**”Apu on
ollut
ratkaisevaa
meidän
perheellemme.”**

Varhaista tukea ja ongelmanratkaisua

► Varhaisessa vaiheessa:

Mielekäs tekeminen sekä tieto palveluista ja toiminnasta ylläpitävät tai parantavat toimintakykyä. Ongelmat eivät pääse vaikeutumaan ja palveluiden tarve voi siirtyä myöhemmäksi.

► Kun ongelmat ovat jo ehtineet kasautua:

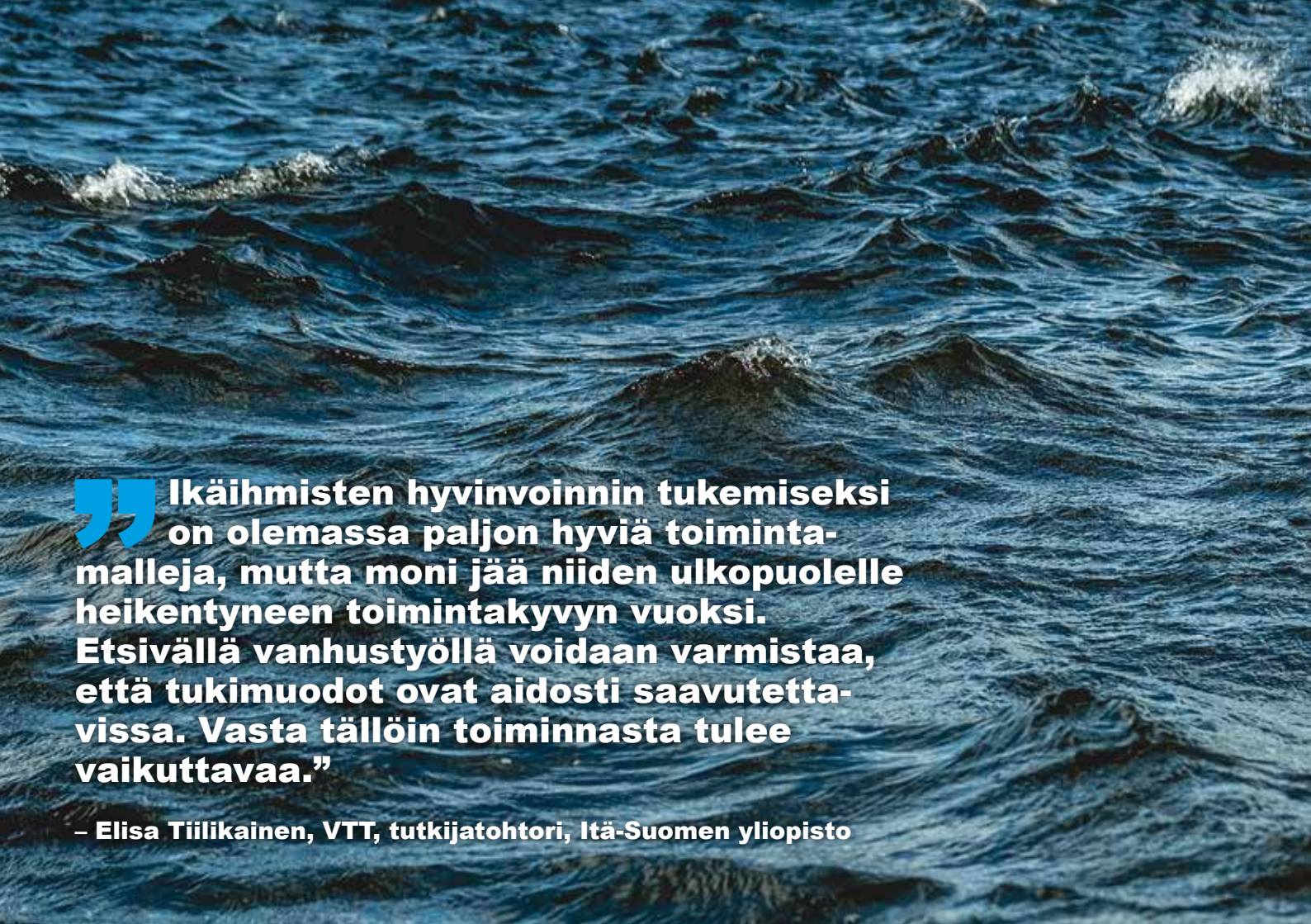
lääkällä ihmisellä saattaa olla elämänhallinnan haasteita ja tuen tarvetta. Taustalla on usein yksinäisyyttä, sosiaalista arkuutta, mielenterveyden ongelmia, päihteiden käyttöä tai muistisairautta.

► Kun iäkäs on jo palvelujen piirissä, mutta ei koe tulevansa autetuksi:

Ikäihminen voi tuntea, ettei tule kuulluksi, vaikka palveluita olisi tarjolla. Tämä luo turvattomuutta. Palvelut eivät aina vastaa tarvetta. Tilanne voi huolettaa myös muita auttavia tahoja. Silloin etsivän työn tehtävä on tunnistaa ja tuoda esille asiakkaan todellisia tarpeita.

**Pohdi, kuinka autat
eri elämäntilanteissa
olevia ikäihmisiä.**

” Ikäihmisten hyvinvoinnin tukemiseksi on olemassa paljon hyviä toimintamalleja, mutta moni jää niiden ulkopuolelle heikentyneen toimintakyvyn vuoksi. Etsivällä vanhustyöllä voidaan varmistaa, että tukimuodot ovat aidosti saavutettavissa. Vasta tällöin toiminnasta tulee vaikuttavaa.”

– Elisa Tiilikainen, VTT, tutkijatohtori, Itä-Suomen yliopisto

Tunnista avun tarve oikeaan aikaan

- ▶ Etsivän vanhustyön kesto vaihtelee yksittäisen ihmisen kohdalla yhdestä kohtaamisesta jopa kuukausien työskentelyyn.
- ▶ Jotta tukea tarjottaisiin oikeaan aikaan, on tärkeää, että jokainen vanhustyön ammattilainen **tunnistaa** omissa kohtaamisissaan ihmiset, jotka hyötyisivät etsivästä vanhustyöstä.
- ▶ Tyypilliset ikääntymiseen liittyvät elämän **siirtymävaiheet** kuten eläkkeelle jääminen, läheisen sairastuminen tai kuolema, avioero tai pitkäaikaisesta kodista muuttaminen ovat kuormittavia tilanteita, jolloin syrjäytymisen riski nousee ja tuen tarve kasvaa.
- ▶ Ammattilaisen tunnistamassa riskitilanteessakin iäkkäällä on oikeus kieltäytyä tapaamisesta. Silloin voi kysyä, voiko häneen ottaa yhteyttä myöhemmin.

**Oletko huomannut
 muita siirtymäkohtia,
 jolloin iäkkään
 syrjäytymisen riski
 lisääntyy?**

”Me autamme asiakkaitamme osallisuuteen: heillä on yhtäläinen oikeus olla osallisia tästä yhteiskunnasta, vaikka he tarvitsevatkin siihen apua.”

**– Virpi Paananen,
Seniori-Vamos,
Helsingin
Diakonissalaitos**

ITTE-ITSEPALVELU

Kelakortin viivakoodi ylöspäin

FPA-kortets streckkod uppåt

TÄLLÄ AUTOMAATILLA EI
ILMOITTAUDUTA :

- TERVEYSASEMA
- KUVANTAMINEN / RÖNTGEN
- LABORATORIO
- LEIKO 24

Näihin ilmoittaudutaan paikan päällä

11:42

Olkaa hyvä ja näyttäkää Kela-kortin tai ajokortin
viivakoodi lukijalle.

English

Svenska

PAINA ENSTA \ PAINIKETTA RUUDULLA 3 KERTAA

KUNNES NÄKYÄ ILMOITTATUMISENNE ON ONNISTUNUT

Etsivä vanhustyö tukee iäkkään kokemusta osallisuudesta

- ▶ **Osallisuuden kokemukset** koostuvat osallistumisen mahdollisuuksista, rohkeudesta ja halusta osallistua sekä tunteesta, että kuuluu johonkin.
- ▶ **Osallisuutta vahvistaa** myös mahdollisuus saada tietoa ymmärrettävästi, osallistua oman elämän suunnitteluun, päätöksen-tekoon ja mielekkääseen toimintaan.
- ▶ Osallisuuden ja osattomuuden kokemukset voivat liittyä lähipiiriin sosiaalisiin suhteisiin tai laajemmin osallisuuteen ympäröivässä yhteiskunnassa.
- ▶ Moni iäkäs kokee osattomuutta ja ulkopuolisuutta myös palvelujen digitalisoitumiseen liittyvien nopeiden muutosten vuoksi.
- ▶ Osallistumisen kokemukset vahvistavat vertaisuutta sekä ehkäisevät syrjäytymistä.
- ▶ Myönteiset osallisuuden kokemukset lisäävät arjen hallintaa sekä turvallisuuden tunnetta.
- ▶ **Luottamukseen** perustuva keskustelu ja yhteinen pohtiminen auttavat iäkästä ihmistä jäsentämään tilannettaan ja löytämään ratkaisuja vaikeisiin elämäntilanteisiin.

Mitä konkreettisia tekoja alueellasi voitaisiin tehdä iäkkäiden osallisuuden vahvistamiseksi?

**”Minä en
tiennytkään,
että näin paljon
kaikkea on
tarjolla. Ja osa
vielä maksutta.
Ei tavallinen
tallaja näistä
mitään tiedä.
Kiitos, kun kävit
juttulemassa ja
kertomassa
näistä.”**

Näin etsivä vanhustyö helpotti Eilan ja Juhanin arkea

läkäs Eila ohjattiin vanhuspsykiatrian vastaanotolta etsivän vanhustyön asiakkaaksi. Sairaanhoidaja oli ollut huolissaan Eilan mielialasta, muistisairaudesta ja arjen sujumisesta.

Eilan puoliso Juhani oli äskettäin saanut aivoinfarktin. Miehen kognitiiviset taidot olivat heikentyneet ja ajokortti otettu pois. Pariskunta ei kuitenkaan täyttänyt kunnan kotihoidon kriteereitä. Ensimmäisellä kotikäynnillä työntekijät totesivat, että myös Juhani hyötyisi etsivän työn tuesta.

Etsivän vanhustyön tekijät järjestivät tapaamisen Eilan, Juhanin ja heidän aikuisen lapsensa kesken. Kävi ilmi, että pariskunnalle oli myönnetty monia palveluita, joita he eivät vaikean tilanteensa takia olleet pystyneet ottamaan käyttöön. Perheen tueksi saatiin tulkkipalvelut, puheterapia, muistipäiväkuntoutus ja sopeutumisvalmennus.

Omainen sai etsivältä työltä neuvoja ja ohjeita vanhempiensa tukemiseen. Tilanteen helpottuminen ja hyvä yhteistyö lähensi omaisen ja vanhempien välejä ja pariskunnan arjen tuki vahvistui.

” Etsivän vanhustyön tekijät toimivat perinteisen vanhustyön marginaaleissa ja liepeillä, jotta tavoittaisimme ne, jotka liikkuvat vanhustyön kehän ulkoreunoilla.”

**– Mervi Leivo, Käpyrinne ry
(Iloa Arkeen -pysäkkitoiminta)**

Mitä etsivän vanhustyön käynnistämiseen tarvitaan?

Tällä hetkellä etsivää vanhustyötä kehitetään vanhusalan järjestöissä, seurakunnissa ja joissain kunnissa. Mieti rohkeasti, sopsisiko etsivä työote myös sinun organisaatioosi!

- ▶ Tunnista, mihin ja kenen tarpeeseen etsivällä työllä ollaan vastaamassa ja miten.
- ▶ Luo tiimi toimintamuodon mukaan. Yksilötyössä alkuun pääsee jo yhdellä työntekijällä tai työparilla. Ryhmätoiminnan käynnistämiseen tarvitaan 2–3 ammattilaisen työryhmä. Monialainen osaaminen on työryhmälle etu.
- ▶ Varmista tekijöille riittävät resurssit: johdon tuki, osaamiset, työnohjaus sekä työaika asiakastyöhön, suunnitteluun ja kehittämiseen.

- ▶ Luo alusta asti vahva verkosto ja hyvät yhteistyösuhteet alueesi muihin toimijoihin, jotka kohtaavat työssään vanhoja ihmisiä.
- ▶ Huomioithan myös, että sekä etsivän työn tekijöiltä että esihenkilöiltä edellytetään hyvää tietämystä sosiaali- ja terveysalan lainsäädännöstä ja suosituksista.

**Jos kiinnostuit
etsivästä vanhustyöstä
ja sen menetelmästä,
ole rohkeasti yhteydessä
työtä jo tekeviin tahoihin.
Annamme mielellämme
vinkkejä ja jaamme
osaamistamme.**

**” Ensin
mulla ei
ollut ketään
ja nyt tuntuu,
että mulla on
vaikka ketä,
jotka käy.”**

Näin auttamisen polku rakentuu etsivässä työssä

- 1. Huoli iäkkäästä ihmisestä herää.** Joku tunnistaa avuntarpeen, yksinäisyyden, äkillisen kriisitilanteen tai muun huolenaiheen.
- 2. Yhteydenotto etsivään työhön.** Voi tulla kunnan neuvontapisteestä, verkostokumppanilta, läheiseltä, naapurilta tai ihmiseltä itseltään.
- 3. Työskentely alkaa.** Kotikäynnit parityönä tai yksin. Asiakkaan kuuntelu, tilanteen jäsentely ja iäkkään auttaminen hänen omien tavoitteidensa asettamisessa. Tapaamisista sopiminen.
- 4. Yhteinen ratkaisujen etsiminen ja löytäminen.** Rinnalla kulkeminen ja luottamuksen rakentaminen. Mahdollisuuksista kertominen, tutustuminen yhdessä kodin ulkopuoliseen toimintaan, verkostojen hyödyntäminen ja rohkeat kokeilut.
- 5. Tilanne kohenee.** Tärkeää on, että ihminen kokee tulleen kohdatuksi ja kuulluksi. Hänellä on tietoa mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi. Hän tuntee pystyneensä tekemään itselleen sopivia valintoja.
- 6. Asiakkuus päättyy.** Kuullaan asiakkaan ja verkoston kokemus työskentelystä. Mahdollisuus kuulumissoittoon tai työn jatkamiseen, jos tarvetta on. Jatkosta sopiminen asiakkaan ja palveluverkoston kanssa.

**” Helpotti niin paljon,
kun sai jollekin purkaa
tämän asian ja huolen.
Kun ei viitsi tyttärelle
kertoa, kun ei tiedä miten
se ottaa tämän asian.”**

EI MAIDON K

5 YKSINÄINEN

Toiminnan periaatteita etsivässä vanhustyössä

- ▶ Etsivä vanhustyö perustuu **vapaaehtoisuuteen** ja on asiakkaalle **maksutonta**.
- ▶ **Kunnioita** asiakkaan kotia sekä hänen omanlaistaan elämäänsä ja valintoja.
- ▶ Etsivä vanhustyö on **luottamuksellista** ja työntekijää sekä vapaaehtoista sitoo **vaitiolovelvollisuus**.
- ▶ Työntekijän tulee kunnioittaa asiakkaan **itsemääräämisoikeutta**. Ammattilaisella on kuitenkin velvollisuus tehdä **huoli-ilmoitus** sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle vaitiolovelvollisuuden estämättä, jos hän kohtaa työssään iäkkään ihmisen, joka on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan. (*Vanhuspalvelulaki 25§*)
- ▶ Etsivä vanhustyö on liikkuvaa työtä. Kiinnitä siksi erityistä huomiota **salassapito-velvollisuuteen**. Hoida esimerkiksi puhelut paikoissa, joissa yksityisyyden suoja säilyy.
- ▶ **Tunnista oman osaamisesi ja jaksamisesi rajat**. Tee yhteistyötä ja **verkostoidu** asiakkaan tilanteen edistämiseksi. Kaikkea ei tarvitse tehdä itse.

**87-vuotias
Rauno kertoo
pojan käyttävän hänen
pankkikorttiaan luvatta.
Rauno kertoo tämän
luottamuksella vain
sinulle. Mitä teet?**

**” Tämä on sellainen
virkistykseen lähde.
Maailma näyttäytyy
vähän kirkkaampana eikä
koko ajan ole synkkää.”**

Kohtaaminen on arvokas työkalu. Ole oma itsesi! Ole läsnä.

- ▶ Etsivän vanhustyön tarkoituksena on edistää asiakkaan **hyvää ja ihmisarvoista arkea**.
- ▶ Rakenna luottamusta **dialogisuuden** ja **kiireettömän kohtaamisen** kautta.
- ▶ Huomioi kohtaamiesi ihmisten **moninaisuus**. Tutustu ihmiseen ja hänen historiaansa. Löytäkää yhdessä voimavaroja ja kiinnostuksen kohteita.
- ▶ Auta iäkästä ihmistä sanoittamaan mitä huolia hänellä on. Herätä toivoa ja uskoa ihmisen omiin kykyihin. Kehu ja huomaa onnistumiset. **Muista myötätunnon voima!**
- ▶ **Ehdota rohkeasti** erilaisia asioita ja paikkoihin tutustumista. Anna ihmiselle itselleen aikaa pohtia vaihtoehtoja. Muista, että ihmisellä on mahdollisuus kieltäytyä tarjotusta avusta.
- ▶ Ole asiakkaan **tavoitettavissa** ja tukipilarina yhteisen matkan aikana.
- ▶ **Kuuntele.**

Mieti tällä viikolla kohtaamaasi asiakasta. Puntaroi, toteutatteko hänen tavoitteitaan, sinun määrittelemiäsi tavoitteita vai palvelujärjestelmään pohjautuvia tavoitteita?

"

– **Marjo Pääkkö,**

Etsivää vanhustyötä tehdään verkostoissa

- ▶ Onnistuaksesi etsivässä työssä sinun on tärkeää **tuntea alueesi toimijat**, toiminta ja erityispiirteet. Luo vahva verkosto ja hyvät yhteistyösuhteet alueesi muihin toimijoihin, jotka kohtaavat työssään vanhoja ihmisiä.
- ▶ **Yhteiset tapaamiset** ja tapahtumat ovat hyviä tilaisuuksia luoda uusia yhteyksiä, vahvistaa yhteistyötä ja viestiä etsivästä vanhustyöstä. Kehitä yhteistyötä myös arjen tasolla.
- ▶ **Viesti työstäsi** muille suunnitelmallisesti. Pidä huoli, että muut tietävät mitä teet ja miksi. Käytä hyväksesi esimerkiksi somea ja verkostokirjeitä. Näin muut kuulevat etsivän työn toimintatavoista ja hyödyistä. Samalla teet asiakaskuntasi tarpeet näkyväksi, otat kantaa ja vaikutat vanhustyön kenttään sekä päättäjiin.

Tärkeitä verkostokumppaneita

Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Palveluneuvonta
- Kotihoito
- Terveysasema
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Palvelukeskukset
- Sairaalan osastot

Osallistumismahdollisuuksien tarjoajat

- Seurakunnat
- Järjestöt ja hankkeet
- Vapaaehtoiset
- Alueen ryhmätoiminta
- Oppilaitokset

**Jäikö joku tärkeä
puuttumaan?
Kenet sinä
lisäisit listaan
omalta alueeltasi?**

A photograph of a building entrance. A glass door is slightly ajar, revealing a dark interior. To the right of the door is a large, reflective metal panel. In the foreground, a metal grate with a diamond pattern lies on a paved surface, propped up by a small brick. The scene is brightly lit, suggesting daytime.

**”Yksinäisyys ei näy
ihmisestä ulospäin.
Mutta se nakertaa ihmistä
sisältäpäin. Tämän vuoksi
yksinäisyydestä on tärkeää
kysyä, turvallisessa ja
arvostavassa ilmapiirissä.”**

**– Anu Jansson, Ystäväpiiri-toiminnan
päälikkö, Vanhustyön keskusliitto**

Verkostojen avulla löydät myös vaikeimmissa tilanteissa olevat

- ▶ Verkostojen rakentaminen oman alueesi ikäihmisiä kohtaavien tahojen kanssa on tärkeää, jotta he osaavat ohjata asiakkaita etsivän työn piiriin.
- ▶ Pohtikaa yhdessä kumppanien kanssa, keneen etsivää työtä tulisi alueella kohdentaa ja miten se kannattaisi tehdä.
- ▶ Huomioi erityisesti heikoimmassa asemassa tai palvelukatveessa olevat ikäihmiset, joilla ei ole tarvittavaa tietoa tai voimavaroja edistää omaa tilannettaan. Kuka heitä jo kohtaa työssään?
- ▶ Kun tiedät, millaisia ihmisiä erityisesti haluat löytää, valitse keinot kohderyhmän mukaan. Verkoston kautta pystyt tavoittamaan myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevat.
- ▶ Muita hyviä keinoja alueesi vanhojen ihmisten tavoittamiseen ovat tapahtumat, paikallislehden mainokset ja ilmoitustaulut, tai vaikkapa yhteydenottoon aktivoiva postikortti kotiin.
- ▶ Pyri vaikuttamaan rakenteisiin. Näin edistetään pysyviä vanhuslähtöisiä toimintatapoja, joissa tunnistetaan etsivän työn toimintatavoista hyötyvä ihminen.

Kuka alueellasi kohtaa haastavassa tilanteissa olevia ikäihmisiä? Miten voisitte tehdä yhteistyötä?

**” On se hyvä, että ohjaaja koppasi
minut matkaan. Tunnen oloni piristy-
neeksi ja muutenkin voimaantuneeksi.”**

Näin Matti, 75, sai apua etsivän työn verkostojen ansiosta

1. Etsivän työn tekijät järjestivät tapaamisen kunnan palveluohjausyksikön kanssa. Tavoitteena oli käydä vuoropuhelua: ”Millaisista asiakkaista huoli on herännyt? Kuka voisi hyötyä etsivästä työstä?”
2. Tapaamisen jälkeen palveluohjaaja otti yhteyttä etsivän työn tekijään.

”Asiakkaani Matti on yksinäinen ja alakuloinen. Runsasta alkoholin käyttöä. Hän ei halua ottaa saatavilla olevia palveluita vastaan.”

3. Alkoi tiivis yhteistyö kotihoidon ja palveluohjaajan kanssa. Rinnalla kulkien ja yhdessä ratkaisuja etsien Matin arjen verkosto laajeni.

Matin tilanne ennen etsivää työtä:

- Kotihoito harvakseltaan
- Ei luottamusta viranomaisiin

Työskentelyn päättyessä:

- Päihdetaustaisten vertaisryhmä palvelukeskuksessa
- Seurakunnan yhteisöllinen lounas
- Vapaaehtoinen ulkoiluystävä
- Siivouspalvelu
- Säännöllinen kotihoidon lääkehoito

**”Etsivän
vanhustyön
ryhmätoiminta tarjoaa
iäkkäälle osallisuutta ja
yhteisöllisyyttä.”**

Perusta ryhmä! Osallisuuden kautta näkyväksi

Ryhmätoiminnan tuominen lähelle kotia madaltaa kynnystä

- ▶ Etsi erilaisia tiloja kohtaamisille! Kartoita taloyhtiöt, vuokratalotoimijat, senioritalot, kansalaistilat tai järjestöjen tilat.
- ▶ Tee toiminnasta kutsuvaa. Ota ryhmäläiset mukaan suunnittelemaan toimintaa! Suosittuja toimintatapoja ovat yhteiset kahvihetket, pelit, ajankohtaiset aiheet, hyvinvointiaiheet, kulttuuri, digiohjaus, retket. Parhaissa toimintatavoissa yhdistyy usein tieto ja mahdollisuus kohdata.
- ▶ Käytä tutustumisen apuna toiminnallisia menetelmiä, esimerkiksi erilaisia keskustelun virittämiseen suunniteltuja kortteja tai kuvakortteja.
- ▶ Jokainen ryhmä on ainutlaatuinen. Kehitä toimintaa ryhmän ehdoilla ja sen yhteisöllisyyttä tukien.

Etsivän vanhustyön ryhmätoiminta tarjoaa iäkkäälle

- ▶ nähdä ja kuulla tulemisen kokemuksia
- ▶ mahdollisuuksia oman toimijuuden vahvistamiseen omassa lähipiirissä
- ▶ osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, kun toimintaa myös suunnitellaan yhteisvoimin
- ▶ mahdollisuuksia tutustua naapureihin
- ▶ kuulumisen ja tarpeellisuuden tunteita

**” Ihmeelli-
nen asia
tämä teidän
toiminta.
Ihmisläheistä
kohtaamista.
Kauhean
kiva ja
lämmittävä
asia.”**

Avaimia onnistuneeseen ryhmätoimintaan

- ▶ Toivota uusi osallistuja tervetulleeksi. Mene juttelemaan, jos joku jää sivuun.
- ▶ Hymyile! Kysy ”*mitä kuuluu*”.
- ▶ Yhteisöllisyys vahvistuu yksinkertaisista asioista, kuten toisten nimien opettelamisesta, tervehtimisestä ja arkisista jutteluтокioista.
- ▶ Pysähdy tilanteeseen, älä kiirehdi. Ole läsnä.
- ▶ Tunnista mahdolliset muutokset ryhmässä ja uskalla ottaa huoli tarvittaessa puheeksi.
- ▶ Jatkuva ja selkeä viestintä toiminnasta on tärkeää: ilmoitustaulut, jalkautuminen alueen tapahtumiin, yhteiset some-ryhmät, postilaatikkoihin jaetut viestit. Tule mukaan, täällä ollaan sinua varten!

Mieti ryhmätoiminnassa tarkasti, miten voit tukea arkoja tai sosiaalisesti eristyviäkin iäkkäitä liittymään ryhmään ja tuntemaan itsensä tervetulleeksi.

**”Tämä työ on puolesta puhumista.
Vanhukset eivät useinkaan nouse
barrikadeille tai lähde marssimaan
banderollit liehuen oikeuksiensa puolesta.”**

**– Päivi Kiuru, projektisuunnittelija,
MERO / Vanhusten Palvelutaloyhdistys ry**

Millaisia ominaisuuksia ja osaamista etsivässä työssä tarvitaan?

- ▶ Sosiaali- ja terveysalan perustiedot: lainsäädäntö, eettiset periaatteet, paikalliset palvelut.
- ▶ Kohtaamis- ja läsnäolotaidot vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa.
- ▶ Taitoa havaita ja tunnistaa tuen tarvetta.
- ▶ Rohkeutta ottaa puheeksi vaikeitakin asioita.
- ▶ Taitoa luottamuksellisen vuorovaikutuksen rakentamiseen.
- ▶ Taitoa tehdä tavoitteellista yhteistyötä erilaisten ihmisten kanssa.
- ▶ Kykyä verkostoitua ja tehdä yhteistyötä erilaisten ammattiryhmien kanssa sekä erilaisissa toimintakulttuureissa.
- ▶ Taitoa reflektoida omaa ja verkoston työtä rakentavasti sekä kehittää työtapaa ja työmenetelmiä.
- ▶ Oman työn, osaamisen ja jaksamisen rajojen tunnistamista.

**Mitkä näistä
ovat jo sinun
vahvuuksiasi?
Millä alueilla
haluat kehittyä?**

**”Pyrin olemaan asiakkaalle
helposti lähestyttävä.
Kuunteleva korva.”**

**– Minna Martiskainen,
Olarin srk, etsivä vanhustyö**

Etsivän vanhustyön työtavat ja eettiset periaatteet

- ▶ Ole oma itsesi ja välitä aitoa kiinnostusta kohtaamaasi ihmiseen.
- ▶ Ei lomakkeita vaan keskustelua ja avoimia kysymyksiä. Kirjaa vain välttämättömät asiat.
- ▶ Matalan kynnyksen toimintaa voi tehdä ilman osallistujien tietojen keräämistä.
- ▶ Tue asiakasta siinä, että hän tulee ja kokee tulevaisuutta kuulluksi palvelujärjestelmässä ja yhteisössä.
- ▶ Kerro asiakkaalle mitä työsi on. Asettakaa yhdessä ikäihmisen kanssa tavoitteet yhteiselle työlle ja seuratkaa, toteutuvatko ne.
- ▶ Tutustu vanhustyölle kirjattuihin eettisiin ohjeisiin ja toteuta niitä arjen työssäsi.
- ▶ Muista vaitiolovelvoite – mutta myös velvollisuutesi tehdä tarvittaessa huoli-ilmoitus.

Millaisissa tilanteissa eettinen työtapa voi joutua koetukselle? Kenen kanssa pystyt silloin keskustelemaan ja keneltä saat tukea?

**” Työ edellyttää
kykyä kuunnella,
olla läsnä, innovoida
rohkeasti ja tehdä
tavoitteellista yhteistyötä
eri toimijoiden kanssa.”**

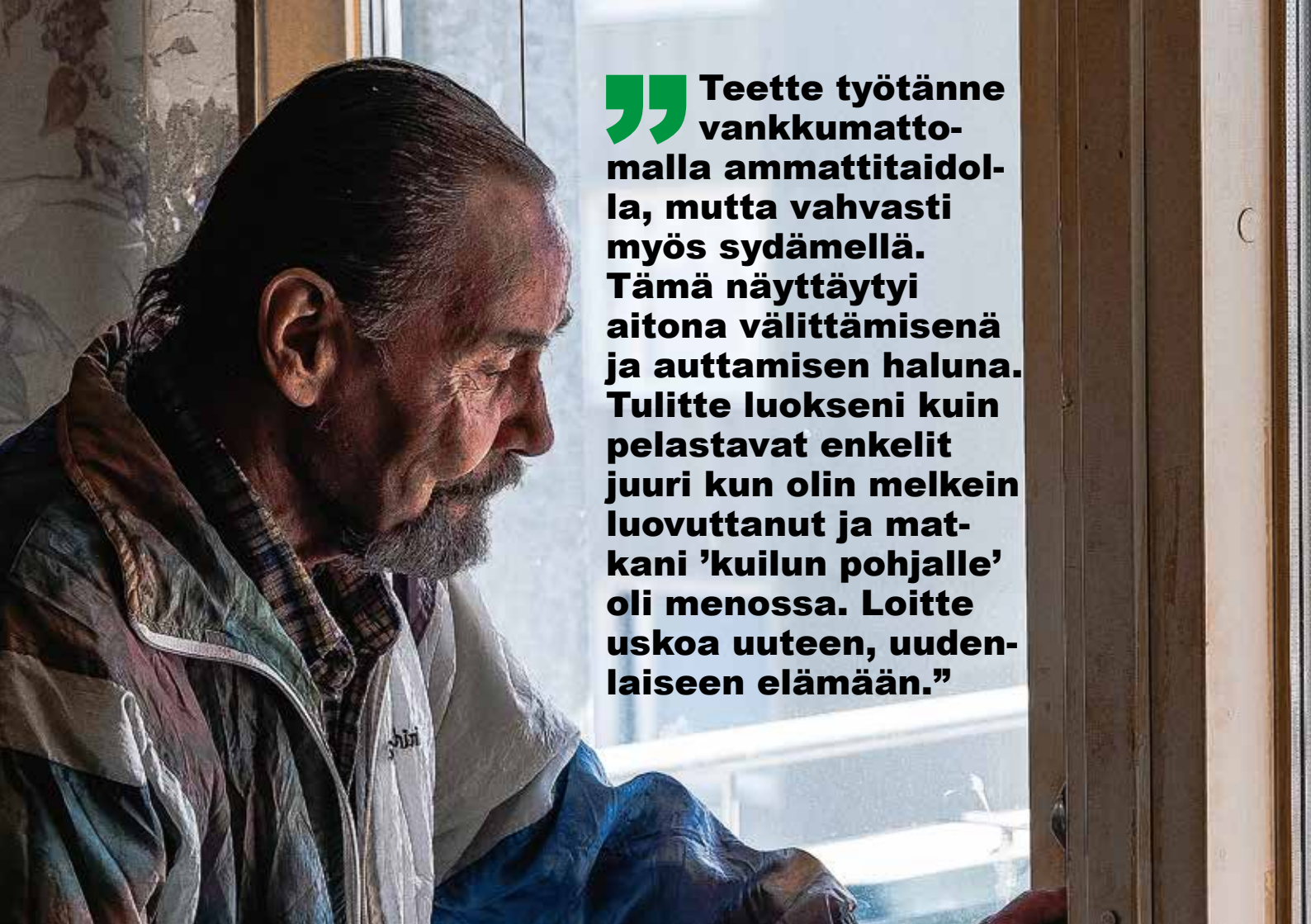
**– Kati Mesiranta-Tynkkynen &
Laura Selin-Hannola, Etsivä
vanhustyö -hanke, Kotipirtti ry**

Joustavia työtapoja ja rohkeita kokeiluja

- ▶ Tarvitset **luovuutta ja rohkeutta** etsiä odottamattomiakin ratkaisuja asiakkaan parhaaksi.
- ▶ Parhaiten onnistut, kun hyödynnät virallisen palvelujärjestelmän ohella laajasti **kolmannen ja neljännen sektorin** tarjontaa.
- ▶ Uskalla myös **epäonnistua**. Löydä pettymyksen huolellisesta arvioinnista ammatillisen kasvun mahdollisuus.
- ▶ Jätä tilaa **ajattelulle ja purkamiselle**, niin itsesi kuin keskustelevalle työtiimisi kesken.
- ▶ **Raivaa tilaa** suunnittelulle, jatkuvalle kehittämiselle ja rohkeille kokeiluille. Etsivä työ ei ole koskaan kaavamaisista.

**Muista hyödyntää
muiden osaamista!
Joku muu on voinut
löytää jo ratkaisun
kohtaamaasi ongelmaan.**

**” Teette työtänne
vankkumatto-
malla ammattitaidol-
la, mutta vahvasti
myös sydämellä.
Tämä näyttäytyi
aitona välittämisenä
ja auttamisen haluna.
Tulitte luokseni kuin
pelastavat enkelit
juuri kun olin melkein
luovuttanut ja mat-
kani 'kuilun pohjalle'
oli menossa. Loitte
uskoa uuteen, uuden-
laiseen elämään.”**

Teet työtä omalla persoonallasi. Muista pysähtyä säännöllisesti pohtimaan.

Etsivässä vanhustyössä kohtaat paljon ihmisiä, joiden kanssa jaetut hetket ja ajatukset saattavat jäädä mieleen pyörimään. Varaa aikaa näiden kokemusten pohtimiseen ja tarvittaessa myös keskusteluun kollegoiden kanssa. Näin vaalit omaa jaksamistasi ja kehityt työssä.

- ▶ Ole oma itsesi. Kuuntele ja havainnoi.
- ▶ Huomioi, että kohtaamiset etsivän vanhustyön kentällä ovat ainutkertaisia.
- ▶ Vaikka teet työtä omalla persoonallasi, huomioi aina asiakkaan tilanne, luonne ja rytmi.
- ▶ Pohdi rauhassa. Reflektoimalla kohdattuja tilanteita omat työtavat kehittyvät.

- ▶ Varaa aikaa myös pysähtymiseen. Tasapainoinen ja hyvinvoiva työntekijä voi kohdata eteen tulevat henkilöt ja tilanteet aidosti ja löytää aivan uusiakin ratkaisuja.

Mieti, mikä oli tänään työssäsi tärkeää. Mitä opit tänään? Mitä tunteita huomaat itsessäsi nyt? Palaa ensin mieleen nousevaan petty-mykseen. Miten suhtaudut siihen? Palaa lopuksi päivän parhaaseen hetkeen.

” Kun kohtaaminen on työn tärkein väline ja arvo, tilanteiden arviointi auttaa työntekijää tunnistamaan ja tavoittelemaan onnistuneita kohtaamisia. Oman työn rehellinen arviointi on mahdollista, kun työyhteisössä on vahva keskinäinen luottamus ja työhyvinvoinnin tuki.”

– Katrina Kuusela, työnohjaaja, työyhteisövalmentaja

Mistä löydän tukea työhöni?

- ▶ Sovi työparin ja työryhmän kanssa hyvät työtavat keskustelulle ja huolien jakamiselle.
- ▶ Käytä työnohjausta sekä johdon ja esimiehen tukea työn kehittämisen välineenä ja oman jaksamisen tukena.
- ▶ Ylläpidä osaamistasi koulutusten ja kirjallisuuden avulla.
- ▶ Verkostoidu omalla paikkakunnalla ja valtakunnallisesti: kokemusten vaihtamisen kautta moneen hankalaan tilanteeseen on löytynyt ratkaisu.
- ▶ Jos omalla paikkakunnalla ei ole etsivän vanhustyön verkostoa, ehdota sellaisen käynnistämistä.
- ▶ Valli ry:n valtakunnallinen **Etsivän vanhustyön verkostokeskus** tukee etsivän vanhustyön toimijoiden verkostoitumista, vahvistaa etsivän vanhustyön osaamista sekä tekee etsivää vanhustyötä tunnetuksi.

Etsivän vanhustyön
verkostokeskus.

Verkko: www.valli.fi

Facebook: Etsivän vanhustyön verkostokeskus

Twitter: Etsivä vanhustyö

Liity yhteiseen Facebook-ryhmään!

Etsivän vanhustyön tekijät & kehittäjät -ryhmä.
Vertaistukea ja ajankohtaista infoa!

Askeleet etsivään vanhustyöhön -korttipakka: Taustat & tekijät

Nämä kortit on tuotettu tiiviissä yhteiskehittämisen prosessissa, johon osallistui joukko Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen aktiivisia jäsenyhteisöjä. Korttien tiedot ja ajatukset pohjautuva tekijätiimin ammatilliseen kokemukseen ja havaintoihin.

Korttien tekemiseen osallistuneet tahot:

- Etsivän vanhustyön verkostokeskus, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, www.valli.fi
- Fingerroosin säätiö, Löytävä vanhustyö Turku ja Vakka-Suomi, www.fingerroos.net
- Diakonissalaitos, Seniori-Vamos-hanke, www.hdl.fi
- Kotipirtti ry, Etsivä vanhustyö -hanke, www.kotipirtti.fi
- Käpyrinne ry, Iloa Arkeen -pysäkkitoiminta, www.käpyrinne.fi
- MEREIO / Vanhusten palvelutaloyhdistys ry, Etsivän vanhustyön hanke, www.mereo.fi
- Sopimusvuorisäätiö, Markku-matkaava päiväpalvelu, www.markkumatkaava.fi
- Vanhustyön keskusliitto, Ystäväpiiri-toiminta, www.vtkl.fi

Lisätietoa:

- Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen kotisivut: www.valli.fi
- Jokinen, Sanna & Lötjönen, Annika & Rahunen, Saija & Nikula, Ulla-Maija & Tarvainen, Tom ”Paljosta olisin jäänyt, ellen ovea olisi avannut.” Löytävän työn tulokset ja vaikuttavuus. Fingerroosin säätiö, 2017.
- Kuikka, Anu. Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. (lataa sähköinen julkaisu / tilaa itsellesi painettuna osoitteesta: http://www.valli.fi/fileadmin/user_upload/Etsivae_mieli/Etsiva_vanhustyo-raportti_2015.pdf)
- Pietilä, Minna & Saarenheimo, Marja. Löydettyä. Etsivä vanhustyö ja ikäihmisten psykososiaalinen hyvinvointi. 2018.
- Yhteiskuntapolitiikka 83, 5–6/2018. s. 573–580.

Sitaatit: Sitaatit on kerätty korttipakan tekijöiden asiakailta ja toimintaan osallistujilta sekä verkostoilta.

Kuvat: Petra Vuorinen

Etsivän vanhustyön verkostokeskus

koordinoi tämän korttipakan valmistumista.

Etsivän vanhustyön verkostokeskus tukee
etsivän ja löytävän vanhustyön tekijöitä ja kehittäjiä.

Lisäämme etsivää työtä tekevien ammattilaisten ja muiden toimijoiden
välistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Vahvistamme ja
vertaiskehitämme etsivän ja löytävän työn osaamista.

Vaikutamme yhteiskuntaan, jotta ikäihmisten hyvinvointi paranee
ja turvallisuus sekä osallisuus lisääntyvät. Etsivän vanhustyön
verkostokeskus on osa Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry:tä.
Toimintaa toteutetaan Veikkauksen tuotoilla.

Lue lisää & ota yhteyttä!
www.valli.fi

Etsivän vanhustyön
verkostokeskus.

